

Декан Правног факултета у Крагујевцу, на основу чл. 56. ст. 5 и 87. Статута Правног факултета у Крагујевцу, донео је 21.04.2015. године,

РЕШЕЊЕ

Ставља се на увид јавности урађена Докторска дисертација и Извештај Комисије о оцени докторске дисертације кандидата Андреја Мићовића, судента докторских студија, под насловом:

"Тајм-шеринг и са њим слични и повезани уговори"

објављивањем на Сајту и Библиотеци Правног факултета у Крагујевцу а Извештај Комисије и на Сајту Универзитета у Крагујевцу, у трајању од 30 дана.

Образложење

Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Андреја Мићовића, образована Одлуком Наставно научног већа Правног факултета у Крагујевцу, Број: 594/8а од 13.03.2015. године, доставила је Факултету Извештај о оцени урађене Дисертације (Број: 1064 од 21.04.2015. године). Уз Извештај, Комисија је доставила и примерак урађене докторске дисертације.

Сагласно чл. 8. Закона о изменама и допунама Закона о високом образовању ("СГ РС" бр. 99/14) чл. 5. Одлуке о изменама и допунама Статута Универзитета у Крагујевцу и чл. 56. Статута Факултета, Декан Факултета ставља на увид јавности достављени Извештај.

Имајући у виду наведено донео сам решење како гласи у диспозитиву.

Доставити:

- Сајт и Библиотека,
- Универзитету у Крагујевцу,
- Архива.

ДЕКАН

Проф. др Станко Бејатовић

**НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ
ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

ПРИМЉЕНО: 21.04.2015			
Орг. јед.	Број	Правог	Факкултета
22	1064		

**Предмет: Извештај о оцени урађене докторске
дисертације кандидата Андреја Мићовића**

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Крагујевцу бр. 594/8а одржаној 16.03.2015. године, одређена је Комисија за оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Андреја Мићовића под називом „Тајм-шеринг и са њим слични и повезани уговори“ у саставу: др Драган Вујисић, ментор, ванредни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, др Ненад Ђурђевић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу и др Милена Јовановић Zattila, редовни професор Правног факултета Универзитета у Нишу.

На основу увида и анализе урађене докторске дисертације, Комисија подноси Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Крагујевцу следећи:

ИЗВЕШТАЈ

I ОСНОВНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ О КАНДИДАТУ

Андреј Мићовић је рођен 17.10.1985. године у Чачку где је завршио основну школу, као и прва три разреда гимназије. Четврти разред средње школе завршава у САД (*Niles High School*, Мичиген). Звање дипломирани правник је стекао на Правном факултету Универзитета у Београду. Докторске академске студије уписао је 2010. године на Правном факултету Универзитета у Крагујевцу, где је положио све испите са просечном оценом 9,20. У октобру 2011. године изабран је у звање асистента на Факултету за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи, где држи вежбе из Туристичког и Потрошачког права.

Ради стручног усавршавања и обављања научно-истраживачког рада у функцији израде докторске тезе, током академске 2011/12. године као стипендиста програма „*Visiting Young Professional*“ (*Joint EU-UN ICTY project*) боравио је у Холандији где је при Краљевској библиотеци у Хагу (*Koninklijke Bibliotheek*) прикупљао научну грађу за израду докторске тезе, а током 2013/14. године као стипендиста Европске комисије боравио је у Немачкој (*Freie Universität Berlin*), где је обавио научно-истраживачки рад у функцији израде докторске тезе под менторством проф. др Кристијана Армбруестера. Носилац је стипендије Фонда за младе таленте Републике Србије за најбоље студенте студија другог и трећег степена на универзитетима земаља чланица Европске уније и Европске асоцијације за слободну трговину (ЕФТА) и на водећим светским универзитетима за школску 2013/14. годину.

Учесник је научно-истраживачког пројекта „XXI век - век услуга и Услужног права“, финансираног од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије. Поред тога, кандидат је учествовао на неколико националних и међународних скупова, укључујући учешће на Конференцији међународног форума туристичких заступника у Прагу (23-26. октобра 2013), Конференцији Академије за европско право у Триру (5-6. децембар 2013), као и на скуповима међународног карактера у организацији Правног факултета у Крагујевцу.

Члан је Међународног форума туристичких заступника (International Forum of Travel and Tourism Advocates - IFTTA), где је уједно и члан Одбора младих професионалаца.

II ОЦЕНА РАДА (КРИТЕРИЈУМИ ПРАВИЛНИКА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ О ПРИЈАВИ, ИЗРАДИ И ОДБРАНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ, ПРИЛОГ БР. 2, ТАЧКА 2.)

1. Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у научној области

Тајм-шеринг, са свим својим варијацијама, битно утиче на развој туризма. Показало се да доприноси правилнијој расподели туриста током сезоне, односно продужењу туристичке сезоне и на предсезону и постсезону,

генерисању запошљавања, као и подстицању развоја региона који се наметну као атрактивно подручје за развој тајм-шеринга. Годишњи обрт по основу тајм-шеринга већи је од 10 милијарди евра, а систем апсорбује више од 200 000 запослених. Са високим процентом искоришћености смештајних капацитета, који достиже и до 72% на годишњем нивоу, тајм-шеринг даје битан допринос отварању нових радних места и развоју економије европских земаља. Овај сектор двоструко брже расте него заједно остатак туризма и путовања.

Имајући у виду развојне и економске ефекте тајм-шеринга, било је нарочито оправдано да се анализирају и објасне бројна правна питања која се постављају у вези са тајм-шерингом, послом који је настао пре пола века, али који је још увек у фази правног уобличавања. Резултат истраживачког рада кандидата је прва, комплетна, студија о тајм-шерингу у нашем праву. Тиме је отклоњена правна празнина, која је очигледна, а манифестује се у недостатку научних радова у овој области и одсуству иницијатива, које би долазиле из научне средине, у функцији подстицаја за правно регулисање ове материје. Због тога се кандидат при изради докторске дисертације служио пре свега страном литературом, што је дало конкретне резултате који ће моћи да послуже, с једне стране, као полазиште за даљи развој и употпуњавање нашег правног система у сфери туристичких услуга, и, с друге стране, за постизање неопходне усаглашености наших правних правила са правилима које доноси Европска унија. На крају, може се очекивати да ће се захваљујући свеобухватном истраживању остварити још један битан и вредан резултат, а то је даљи развој Туристичког и Потрошачког права као посебних правних дисциплина.

2. Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној области

Комисија сматра да је докторска дисертација **„Тајм-шеринг и са њим слични и повезани уговори“** Андреја Мићовића резултат оригиналног научног рада у области Потрошачког и Туристичког права. Кандидат је успешно и оригинално поставио систематику и у целокупној дисертацији аргументовано, темељно и критички изводио закључке о проблемима који су предмет истраживања. Због тога је Комисија сагласна да дисертација садржи све елементе који красе оригиналан и квалитетан научни и стручни истраживачки

рад. У дисертацији је приметна аналитичност и изузетна посвећеност кандидата овој теми, који следи научно засноване методолошке поступке и доноси утемељене закључке.

У оквиру докторске дисертације анализирана је: прво, постојећа регулатива у Републици Србији којом се уређује тајм-шеринг (Закон о заштити потрошача из 2014. године), закони којима је претходно регулисана материја тајм-шеринга (Закон о праву временског коришћења туристичког објекта, закони о заштити потрошача из 2005. и 2010. године), као и одредбе других материјалних и процесних закона који су од значаја за тајм-шеринг (Закон о облигационим односима, Закон о парничном поступку, Закон о арбитражи, Закон о посредовању у решавању потрошачких спорова, Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља итд); друго, регулатива која је поводом тајм-шеринга усвојена у земљама чланицама ЕУ и бившим југословенским републикама; треће, правни акти које је усвојила Европска унија поводом тајм-шеринга (важећа Директива 2008/122 о заштити потрошача у вези са одређеним аспектима који се односе на тајм-шеринг, дугорочне производе за одмор, препродају и размену, претходна Директива ЕУ 94/47 о заштити стигалаца у погледу појединих аспеката уговора који се односе на стицање права временски подељеног коришћења непокретности), као и одредбе других директива од значаја за правну анализу предмета докторске дисертације (Директива 90/314 о пакет аранжману, Директива 93/13 о некоректним клаузулама у уговорима са потрошачима, Директива 2005/29 о непоштеној трговачкој пракси, Директива 2006/114 о преварној и упоредној реклами, Директива 2006/123 о услугама у оквиру унутрашњег тржишта, Директива 2008/48 о потрошачком кредиту, Директива 2009/22 о мерама заштите интереса потрошача); четврто, ставови који су заузети у домаћој и страниј теорији и судској пракси поводом појединих питања која се постављају поводом тајм-шеринга, укључујући и праксу Европског суда правде. Обимна правна грађа која је проучена била је предуслов да кандидат на квалитетан и оригиналан начин одговори изазовима које је носила сложеност теме његове докторске дисертације.

3. Преглед остварених резултата кандидата у научној области

Андреј Мићовић се у досадашњем научном раду бавио правним дисциплинама из уже привредноправне научне области, при чему је од посебног значаја што су објављени резултати научно-истраживачког рада остварени у вези са темом докторске дисертације. На основу тога се може закључити да се кандидат већ дуже време на темељан начин бави овим питањем, што је био један од предуслова за успешну израду докторске тезе. Досадашњи резултати научно-истраживачког рада:

- Мићовић, А., *Заштита стицалаца тајм-шеринга у случају прекограничних спорова*, Зборник: „XXI век - век услуга и Услужног права“, Књига 5, Крагујевац, 2014, стр. 391-402. (ISBN 978-86-7623-053-2; COBISS.SR-ID 513054640). **М-44**
- Мићовић, А., *Санкционисање злоупотреба у вези са тајм-шерингом*, Зборник: Услужни послови, Крагујевац, 2014, стр. 399-415. (ISBN 978-86-7623-048-8; COBISS. SR-ID: 207024908) **М-31**
- Мићовић, А., *Неправичне уговорне одредбе са освртом на тајм-шеринг*, Зборник: Услужно право, Крагујевац, 2013, стр. 435-449. (ISBN 978-86-7623-043-3; COBISS. SR-ID: 512893360) **М-31**
- Миладиновић, З., Мићовић, А., *Распродаје и заштита права потрошача*, Теме, бр. 1/2013, стр. 275-295. (ISSN 0353-7919; COBISS. SR-ID: 512900784) **М-24**
- Мићовић, А., *Тајм шеринг и непоштена пословна пракса*, Право - теорија и пракса, 7-9/2012, стр. 132-147. (ISSN 0352-3713; COBISS.SR-ID: 515530684) **М-53**
- Мићовић, А., *Правни оквир заштите потрошача и тајм шеринг*, Зборник: Право и услуге, Крагујевац, 2012, стр. 331-346. (ISBN 978-86-7623-034-1; COBISS. SR-ID: 512813488); **М-31**
- Мићовић, А., *Уговор о временски подељеном коришћењу непокретности (time-sharing)*, Зборник: Актуелна питања савременог законодавства, Будва, 2011, стр. 389-400. (ISBN 978-86-7542-099-6; COBISS. SR-ID: 514665404); **М-44**

4. Оцена испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Комисија сматра како докторска дисертација кандидата Андреја Мићовића под називом „**Тајм-шеринг и са њим слични и повезани уговори**“ у потпуности испуњава захтеве у погледу обима и квалитета рада с обзиром на одобрену тему. Имајући у виду сложеност теме, кандидат је методолошки јасно дефинисао и систематизовао предмет свог истраживања, све делове своје дисертације повезао у складну и логичну целину, са прецизном и јасном аргументацијом и закључцима.

5. Приказ структуре и садржаја израђене докторске дисертације

Докторска дисертација кандидата Андреја Мићовића, под насловом „**Тајм-шеринг и са њим слични и повезани уговори**“ обухвата 262 страница формата А4, стандардног прореда и величине слова, од чега су 240 страница текста, 5 страница садржаја, 8 страница коришћене литературе која укључује 171 библиографску јединицу и 8 страница правних извора.

САДРЖАЈ

УВОД

1. Предмет разматрања
2. Значај питања
3. Погодности тајм-шеринга
4. Извори права
5. План излагања

ГЛАВА I

НАЧЕЛНА РАЗМАТРАЊА

1. Уводне напомене
2. Еволуција тајм-шеринга: настанак и развој
3. Терминолошке одреднице тајм-шеринга и уговорних страна
 - 3.1. Терминолошко одређење тајм-шеринга
 - 3.2. Одређење уговорних страна
 - 3.2.1. Терминолошко и појмовно одређење даваоца тајм-шеринга

3.2.2. Терминолошко и појмовно одређење стицаоца тајм-шеринга

4. Појам тајм-шеринга
5. Правне форме и поделе тајм-шеринга
6. Правна природа тајм-шеринга
7. Правна природа права која проистичу из уговора о тајм-шерингу

ГЛАВА II

СЛИЧНИ И ПОВЕЗАНИ УГОВОРИ СА ТАЈМ-ШЕРИНГОМ

1. Уводне напомене
2. Слични уговори
 - 2.1. Уговор о трајним олакшицама за одмор
 - 2.2. Стандардни информативни образац за уговор о трајним олакшицама за одмор
 - 2.3. Стандардни информативни образац за уговор о трајним олакшицама за одмор
3. Повезани уговори
 - 3.1. Уговор о помоћи приликом препродаје
 - 3.1.1. Стандардни информативни образац за уговор о помоћи приликом препродаје
 - 3.1.2. Забрана авансних плаћања
 - 3.1.3. Препродаја тајм-шеринга у пракси
 - 3.2. Уговор о омогућавању размене тајм-шеринга
 - 3.2.1. Стандардни информативни образац за уговор о омогућавању размене
 - 3.2.2. Модалитети размене права коришћења
 - 3.2.3. Депоновање периода коришћења код организације за размену
 - 3.2.4. Поступак размене права коришћења
 - 3.2.5. Вредност тајм-шеринга на тржишту размене
 - 3.3. Уговор о рентирању тајм-шеринга

ГЛАВА III

МАТЕРИЈАЛНОПРАВНИ ОКВИР ЗА ФУНКЦИОНИСАЊЕ ТАЈМ-ШЕРИНГА И ЗАШТИТУ ПОТРОШАЧА

1. Ограничење принципа аутономије воље као нужан услов за настанак и дејство тајм-шеринга
2. Правила у функцији ограничења аутономије воље и заштите потрошача
 - 2.1. Обавеза предуговорног обавештавања

- 2.2. Право на одустанак
- 2.3. Форма и садржина уговора
- 2.4. Друга средства ограничења слободе уговарања и заштите потрошача
- 3. Правила о обавезама уговарача
 - 3.1. Обавезе трговца
 - 3.2. Обавезе потрошача
- 4. Последице и одговорност трговца у случају повреде императивних правила и уговорних обавеза
- 5. Престанак уговора

ГЛАВА IV

ЗЛОУПОТРЕБЕ ПРАВА ПОТРОШАЧА И ТАЈМ-ШЕРИНГ

- 1. Врсте злоупотреба права стицалаца тајм-шеринга
- 2. Тајм-шеринг и непоштена пословна пракса
 - 2.1. Облици непоштене пословне праксе
 - 2.2. Процена и заштита потрошача од непоштене пословне праксе
- 3. Тајм-шеринг и неправичне уговорне одредбе
 - 3.1. Правни оквир за примену правила о неправичним уговорним одредбама
 - 3.2. Процена правичности одредаба тајм-шеринга
 - 3.2.1. Листа неправичних уговорних одредаба
 - 3.2.2. Апсолутни критеријуми правичности уговорних одредаба
 - 3.2.3. Релативни критеријуми правичности уговорних одредаба
 - 3.3. Повезаност правила о непоштеној пословној пракси са правилима о неправичним уговорним одредбама
- 4. Санкције због несавесног поступања трговаца
 - 4.1. Санкције у случају непоштеног пословања
 - 4.1.1 Ретрибутивне санкције
 - 4.1.2. Санкције у односу на уговоре који су резултат непоштеног пословања
 - 4.1.3. Нови механизми у функцији санкционисања непоштеног пословања
 - 4.2. Санкције поводом неправичних уговорних одредаба

ГЛАВА V

ПРОЦЕСНОПРАВНИ ОКВИР ЗАШТИТЕ ПОТРОШАЧА (СТИЦАЛАЦА ТАЈМ-ШЕРИНГА)

1. Облици процесноправне заштите стицалаца тајм-шеринга
2. Судска заштита потрошача
 - 2.1. Индивидуална судска заштита потрошача у остваривању права из тајм-шеринга
 - 2.2. Колективна судска заштита потрошача
 - 2.2.1. Удружне тужбе као механизам колективне заштите потрошача
 - 2.2.2. Групне тужбе као механизам колективне заштите потрошача
 - 2.2.3. Поступак заштите колективних права и интереса потрошача
3. Вансудска заштита потрошача (стицалаца тајм-шеринга)
 - 3.1. Нормативни оквир за вансудско решавање потрошачких спорова на нивоу ЕУ
 - 3.2. Струковна правила о заштити стицалаца тајм-шеринга
 - 3.3. Европски потрошачки центри и вансудско решавање спорова
 - 3.4. Вансудско заштита потрошача у нашем праву
4. Управна заштита потрошача (стицалаца тајм-шеринга)
 - 4.1. Комуитарна и струковна управноправна заштита
 - 4.2. Управноправна заштита стицалаца тајм-шеринга у домаћем праву
5. Заштита стицалаца тајм-шеринга у случају прекограничних спорова
 - 5.1. Судска надлежност у споровима који произлазе из тајм-шеринга
 - 5.2. Одређивање меродавног права и тајм-шеринг

ЗАКЉУЧАК

Структура докторске дисертације кандидата Андреја Мићовића, поред Увода и Закључка, обухвата пет Глава.

У **Уводу** (стр. 1-10) кандидат најпре указује на разлоге који су довели до развоја новог типа одмора, за који се у упоредноправној теорији и пракси усталио англосаксонски назив тајм-шеринг (*time-sharing, timeshare contract*). Мићовић затим предочава основне специфичности и карактеристике овог сложеног уговора, који укључује велики број услуга, као и велики број лица. Кандидат потом истиче значај који тајм-шеринг има за развој туризма, правилну расподелу туриста током године, генерисање запошљавања, као и на развој економије у целини. Упоредо с тим, кандидат посебно истиче економске погодности које тајм-шеринг има за уговорне стране. Трговац, с једне стране,

прикупља капитал, проширујући и оснажујући своје инвестиционе и привредне потенцијале на темељу стратешког планирања свог пословања. Потрошач, с друге стране, може да на квалитативно нов начин, у дужем временском периоду, планира и задовољи своје потребе уз мноштво предности које се, између осталог, огледају у могућности да потрошач добије исти или виши квалитет услуге уз вишеструко мање новчане издатке у односу на оне који би били неопходни за стицање својине на непокретности. Затим, говорећи о изворима права, кандидат наглашава да су правни прописи у вези са тајм-шерингом, како на нивоу ЕУ, тако и на националном нивоу, мењани из два разлога: један је да се пословна пракса каналише и преточи у законска правила, а други, важнији за сигурност потрошача, је да се ограничи односно искључи утицај (непоштене) пословне праксе на формирање односа између трговца и потрошача. Напоследку, кандидат на јасан и језгровит начин предочава план излагања и систематику за коју се определио у циљу обраде наведене теме.

У Глави I докторске дисертације која носи назив „**Начелна разматрања**“ (стр. 11-52) кандидат говори о еволуцији тајм-шеринга, периоду који је претходио његовој појави и развојном току тајм-шеринга од традиционалног до модерног уговора, наглашавајући да тај процес ни до данас није у потпуности завршен. Упоредо са еволуцијом тајм-шеринга, Мићовић указује на неуједначеност терминологије која је у упоредноправној теорији и прописима коришћена или се користи за означавање овог уговора и уговорних страна, што је у великој мери повезано са тим какав је став формиран у вези са природом права које се стиче уговором. При томе, кандидат истиче да се у литератури најприкладнијим термином за означавање овог уговора сматра енглески термин *time-sharing*, јер је неутралан према природи права које за стицаоца произилази по основу уговора. Због тога је овај термин прихваћен и у домаћем праву, али се под тим термином подразумева уговор о временски подељеном коришћењу непокретности. Мићовић истиче да значење термина тајм-шеринг (*timeshare contract*) у домаћем праву није у складу са значењем које тај термин има на нивоу ЕУ, јер се према одредбама Директиве ЕУ 2008/122 под тајм-шерингом подразумева уговор о временски подељеном коришћењу смештаја за ноћење. Тиме су изван поља правне заштите остали носиоци права на временски подељено коришћење покретних ствари, што представља битан недостатак у терминолошком одређењу уговора. И по питању појмовног одређења, кандидат указује на неусклађеност

између решења усвојеног у домаћем и комунитарном праву, јер домаћи законодавац предвиђа да се уговор може прећутно продужити. Поред тога, Мићовић наводи да су се за означавање уговорних страна, у земљама ЕУ у прошлости користили различити термини и појмови, али је доношењем важеће Директиве постигнута термиолошка и појмовна усаглашеност међу државама чланицама, па се за одређење уговорних страна користе термини „трговац“ и „потрошач“, што је случај и у домаћем праву. Кад је у питању правна форма тајм-шеринга, кандидат образлаже да она није стандардизована, имајући у виду различите појавне облике тајм-шеринга, који се могу класификовати према различитим критеријумима. С тим у вези, кандидат кроз упоредноправни приказ прави јасну разлику између: тајм-шеринга заснованог на систему недеља и тајм-шеринга који је заснован на систему бодова; фиксног, флексибилног и мешовитог тајм-шеринга; власничког и корисничког тајм-шеринга. На крају ове целине, кандидат разграничава правну природу тајм-шеринга и правну природу права која проистичу из уговора о тајм-шерингу. У том контексту, Мићовић аргументовано образлаже зашто се тајм-шеринг не би могао подвести ни под један именовани уговор привредног права (уговор о закупу, продаји, лизингу, концесији, делу), већ се ради о посебном, *sui generis* уговору. Поред тога, иако у упоредноправној доктрини не постоји сагласност по питању правне природе права која проистичу из уговора о тајм-шерингу (да ли се ради о праву стварноправне или облигационоправне природе), кандидат на веома исцрпан и правно аргументован начин брани став да се ради о праву које је облигационоправне природе. Као основно полазиште за свој став, кандидат истиче да се право коришћења може апсолутизовати уписом у земљишне књиге, али да то не значи да оно мења своју правну природу, нити да се закључењем уговора стиче стварно право на предмету тајм-шеринга.

У Глави II под насловом „Слични и повезани уговори са тајм-шерингом“ (стр. 53-83), кандидат ближе разматра уговоре сличне тајм-шерингу (уговор о трајним олакшицама за одмор и модалитете овог уговора у пословној пракси), и повезане уговоре, међу којима прави разлику између уговора који се закључују у функцији стицања права коришћења (уговор о кредиту) и оних који се закључују у функцији располагања стеченим правом коришћења (уговори о препродаји и размени, као и уговор о рентирању тајм-шеринга који се често сусреће у пракси). У вези са уговором о трајним олакшицама за одмор, кандидат

пружа увид у термиолошко и појмовно одређење уговора у домаћем и комунитарном праву. Поред тога, кандидат истиче сличности које овај уговор има са тајм-шерингом (закључују се на рок дужи од годину дана, на основу њих потрошачи обезбеђују право на смештај, ради се о теретним уговорима), али и указује на битне разлике између ових уговора у погледу права које потрошач стиче уговором и начина на који се плаћа уговорена накнада. Док код тајм-шеринга потрошач стиче право коришћења једног или више смештаја за ноћење у количини већој од једног периода заузећа, код трајних олакшица за одмор, потрошач стиче право да добије попуст или друге привилегије и олакшице у вези са смештајем или другим услугама. При том, код тајм-шеринга се накнада плаћа одједном и то унапред, док се код уговора о трајним олакшицама за одмор плаћање накнаде врши у оброчним отплатама, у једнаким годишњим износима за време трајања уговора.

Кад су у питању уговори о препродаји, кандидат је поред питања која се тичу термиолошког и појмовног одређења ових уговора и података који морају бити наведени у стандардном информативном обрасцу, посебну пажњу посветио питању забране авансних плаћања, указујући на неусаглашеност правних правила садржаних у домаћем праву и на нивоу ЕУ. Док се према одредбама Директиве ЕУ 2008/122 изричито забрањује свака авансна исплата све док се не изврши стварна продаја или се уговор о препродаји не раскине на други начин, тумачењем одредби Закона о заштити потрошача може се закључити да је домаћи законодавац прописао три различита момента пре чијег истека односно наступања се не може извршити било каква исплата: пре истека рока за одустанак од уговора, пре закључења главног уговора и пре него што трговац на други начин испуни обавезе из уговора о помоћи приликом препродаје. Кандидат аргументовано закључује да би одредбе домаћег Закона требало ускладити са одредбама Директиве ЕУ 2008/122, тако да забрана авансних плаћања, у случају препродаје, не важи само до момента закључења главног уговора или одустанка од уговора него све до момента реализације (раскида) уговора о препродаји. Као основ за свој став, кандидат наводи да је овај уговор подведен под заједничка правила о тајм-шерингу како би се спречила преварна пракса авансног наплаћивања накнаде за препродају, а да препродаја права коришћења у стварности није реализована, што је била широко распрострањена појава до доношења Директиве ЕУ 2008/122. Осим

тога, као и код сваког другог посредничког или заступничког односа, трговац може да оствари право на накнаду само ако је уговор закључен, односно извршен.

Уговори о размени права коришћења су због својих специфичности анализирани кроз питања везана за садржину стандардног информативног обрасца, модалитете размене права коришћења, депоновање и поступак размене права коришћења, факторе који одређују тржишну вредност права коришћења. С тим у вези, кандидат указује на различите модалитете размене права коришћења (директна размена која се одвија између титулара тајм-шеринга, интерни програм размене на основу чланства у одређеном одмаралишту, размена која се одвија посредством организација за размену), уз детаљан приказ начина на који се одвија размена права коришћења код сваког од поменутих модалитета. На примеру депоновања периода коришћења и поступка размене, може се видети способност кандидата да на један илустративан и концизан начин читаоцу предочи како се одвија тај сложени поступак. Ефикасност размене зависи од тржишне вредности тајм-шеринга, а као најбитније факторе који утичу на тржишну вредност, кандидат истиче: локацију, сезону, рок у ком се смештајна јединица унапред депонује, величину смештајне јединице, укупну оцену конкретног одмаралишта.

Напослетку, кандидат разматра уговор о рентирању тајм-шеринга који се често закључује у пракси, а на основу кога носилац права коришћења може одредити другу физичку или правну особу да уместо њега користи поједине временске јединице под условима који су одређени уговором склопљеним са даваоцем права временског коришћења. Анализирајући уговор о рентирању, кандидат прави разлику између овог уговора и уговора о препродаји, код којег се мења носилац права коришћења, а одговорност прелази са преносиоца на стицаоца, док се код уговора о рентирању тајм-шерингу не мења носилац права коришћења и он остаје одговоран за штету која настане употребом објекта од стране овлашћеног лица (осим за оштећења која настану редовном употребом). Поред тога, с обзиром да тајм-шеринг може бити предмет размене, поставља се питање да ли стицаоци размењених права коришћења могу да овласте треће лице да користи тај објекат? Кандидат сматра да на то питање треба дати потврдан одговор, под условом да правилима о размени није другачије одређено.

Глава III докторске дисертације носи наслов „Материјалноправни оквир за функционисање тајм-шеринга и заштиту потрошача“ (стр. 84-115).

На почетку овог поглавља кандидат указује да је поводом тајм-шеринга начело слободе уговарања ограничено вишеструко, прописивањем императивних правила којима се одређују услови који морају да буду задовољени како би уговор могао да буде закључен, као и да је увођењем нових елемената (предуговорна изјава трговца и изјава потрошача којом остварује право на одустанак од уговора), традиционални концепт закључења уговора, који је стриктно везан за понуду и прихват понуде, модификован, када се ради о тајм-шерингу, у концепт продуженог закључења уговора. Затим, кандидат приступа анализирању уговорних обавеза уговарача које настају тек по протеклу рока за одустанак (ако потрошач одустане од уговора, престају обавезе уговорних страна да изврше односно закључе уговор, зависно од тога да ли је претходно између њих закључен уговор или предуговор). Међутим, кандидат истиче да у Закону о заштити потрошача нису дефинисана правила о обавезама уговарача, а да се из законске дефиниције појма тајм-шеринга и на основу подзаконских одредби којима се уређује садржина стандардног информационог обрасца може једино закључити да потрошач има обавезу да плати накнаду и трошкове у вези са уговором, а трговац да омогући право временски подељеног коришћења ствари и пружи помоћ у вези са препродајом. У недостатку посебних правила у ЗЗП о обавезама уговарача, а имајући у виду да тајм-шеринг има елементе других познатих уговора, на питања везана за уговорне обавезе могу се применити правила о закупу и делу, у мери у којој се она могу уклопити у посебну природу коју има овај уговор. С тим у вези, кандидат јасно формулише обавезе уговорних страна уз одговарајућу анализу тих обавеза. Трговац је, с једне стране, дужан да: потрошачу омогући право временски подељеног коришћења ствари (непокретне или покретне ствари); се стара да смештајна јединица и објект у целини (хотел, одмаралиште, камп-приколица) буде у добром стању у току трајања уговора; обезбеди особље које је неопходно за добро функционисање смештаја и с тим у вези пружање потребних услуга; обавештава потрошача о важним околностима; плати трошкове који су потребни за функционисање туристичког објекта. пружи помоћ приликом препродаје. С друге стране, потрошач има следеће обавезе: да ствар употребљава онако како је уговором предвиђено; да обавештава трговца о

важним околностима; да сноси трошкове који произилазе из уговора; да ослободи објекат по истеку периода коришћења; да плати накнаду. Кандидат, потом, сагледава питање правних последица и одговорности трговца у вези са повредом императивних правила о тајм-шерингу и са неизвршењем односно неуредним извршењем уговорних обавеза. У првом случају, у доктрини постоје мишљења да кршење императивних правила, треба да буде предмет кривичних санкција, док са друге стране преовладава став да кривичне санкције треба да буду резервисане за преварно пословање и вишеструка кршења законских прописа. Кандидат наводи да се домаћи законодавац определио за прекршајне санкције и истовремено даје приказ распона новчаних казни које се могу изрећи за правно лице, физичко лице или одговорно лице у правном лицу и предузетника. Поред тога, кандидат наводи да у Закону о заштити потрошача, у делу који се односи на формалне услове за закључење уговора и битне информације (право на одустанак од уговора и рок у коме се право може остварити, забрана плаћања цене унапред), о којима се потрошач посебно обавештава и које посебно потписује, није предвиђена ништавост као санкција која настаје због повреде законских правила. Међутим, како пропусти у информисању могу да доведу до манљивог формирања воље, кандидат добро примећује да је у оквиру општих одредби о обавештавању, законодавац дао могућност потрошачу да захтева поништење уговора (ово право престаје истеком годину дана од дана закључења уговора), независно од тога да ли је трговац имао намеру да га пропуштањем обавештења наведе на закључење уговора. Упоредо с тим, кандидат истиче да услед повреде императивних правила настају и друге последице које се огледају у праву потрошача да у продуженом року одустане од уговора (ако није обавештен о праву на одустанак), или у праву да раскине уговор (ако трговац не да гаранцију за случај неспособности плаћања). У другом случају, кандидат наводи да ће неизвршење односно неуредно извршење уговорних обавеза имати за последицу солидарну одговорност трговца, лица којима је трговац поверио обављање одређених послова из уговора, осталих трговаца и посредника који учествују у продаји услуга у вези са уговором. При томе, уколико пружена услуга није саобразна уговореној, потрошач ће моћи да захтева да се изврши саобразна услуга, умањење цене или раскид уговора, а ако је примио неуредно испуњење, имаће право да захтева снижење цене, које мора да буде пропорционално повреди

уговорне обавезе. Као последње средство, у случају битне повреде уговорне обавезе, потрошач ће моћи да захтева раскид уговора.

На крају овог поглавља, кандидат разматра питање престанка уговора и наводи да уговори о тајм-шерингу и трајним олакшицама за одмор, престају протеком времена на који су закључени, а могу престати и пре, уколико објекат коришћења потпуно пропадне. Уговором се може предвидети да ће уговор важити за живота уговорника, и да ће уговор престати моментом смрти уговорника.

Глава IV носи назив **„Злоупотребе права потрошача и тајм-шеринг“** (стр. 116-161). У овом делу рада, кандидат истиче да је тајм-шеринг због своје сложености, вредности, трајања, прекограничног карактера, великог броја лица која су укључена у пословне активности у вези са тајм-шерингом (оглашавање, продаја, препродаја, размена и друге услуге), погодна средство злоупотребе права потрошача. Несавесни трговци се, у циљу стицања профита, често користе непоштеном пословном праксом (непоштеним пословањем) или уговарањем неправичних уговорних одредби, чиме злоупотребљавају права потрошача. У случају непоштене пословне праксе, кандидат наводи да се те злоупотребе огледају у одређеном чињењу (обмањујућем и насртљивом пословању) или нечињењу (пропуштању којим се обмањују потрошачи), како би се потрошачи навели да донесу одлуку, коју у редовним околностима не би донели, тј. да закључе тајм-шеринг на основу непотпуних, нетачних или неразумљивих информација. Кандидат указује да је непоштено пословање, у вези са тајм-шерингом, зависно од стадијума пословног односа вршено на различите начине (нпр. давање нетачних података у вези са правним послом, уверавање потрошача да се ради о исплативом и профитабилном послу, довођење потрошача у заблуду у погледу предмета уговора, пропуштање да се учине јасним одредбе о трговцу као уговорној страни, захтевање авансног плаћања). Стога је било потребно усвојити прописе којима би се спречила непоштена пословна пракса и уједно заштитила права потрошача. То је најпре учињено усвајањем Директиве ЕУ 2005/29 о непоштеној пословној пракси привредних субјеката према потрошачима на унутрашњем тржишту, а затим и Директиве ЕУ 2006/114 о обмањујућем и упоређујућем оглашавању. Заштита стичалаца тајм-шеринга заокружена је усвајањем Директиве ЕУ 2008/122 о заштити потрошача у погледу појединих аспеката временски подељеног

коришћења непокретности, дугорочних производа за одмор, препродаје и размене. Наведеним директивама су дефинисани облици непоштене пословне праксе, критеријуми за процену допуштености пословања и механизми за заштиту од непоштеног пословања. Кандидат је поменута правила која су, иначе, уграђена и у домаћи Закон о заштити потрошача, разматрао на веома исцрпан и правно аргументован начин, у функцији анализе и приказа непоштене пословне праксе у вези са тајм-шерингом.

Након разматрања правила којима се уређује непоштено пословање, кандидат је темељно обрадио правила која се тичу неправичних уговорних одредаба, чијим уговарањем се права потрошача злоупотребљавају наметањем претераних трошкова, додатних обавеза или ограничавањем права која им припадају. На тај начин, потрошачи се доводе у крајње неравноправан положај у односу на трговце. У функцији заштите потрошача од неправичних уговорних одредби, Директивом ЕУ 93/13 и Законом о заштити потрошача су предвиђена одређена правила. С тим у вези, кандидат указује да подручје примене поменутих правила није исто одређено у поменутих правних прописима. Поље примене Директиве је ограничено на уговорне одредбе о чијој садржини потрошач није преговарао са трговцем, док је одредбама Закона о заштити потрошача омогућен појачан степен заштите потрошача који се огледа у контроли свих потрошачких уговора, како оних закључених на основу општих услова, тако и оних са споразумно одређеном садржином. Поред тога, одредбама поменутих правних прописа, предвиђена су два основна система на основу којих се утврђује да ли су уговорне одредбе неправичне, а у које спада систем генералне клаузуле (тзв. општи тест процене правичности) и процена на основу листе неправичних одредаба (тзв. систем набрајања неправичних одредаба). У овом делу, кандидат на квалитетан начин користи и праксу Европског суда правде, али и упоредноправну праксу националних судова, што му је послужило као ослонац за неке од изречених ставова и закључака. Један од закључака до којих је кандидат дошао је да између правила којима се регулишу неправичне уговорне одредбе и правила којима се регулише непоштена пословна пракса постоји индиректна веза. На то, поред судске праксе, упућују и одредбе релевантних прописа које се тичу дужности обавештавања, што је кандидат аргументовано образложио.

На крају, кандидат на систематичан начин даје приказ санкција које су прописане, односно које би требало прописати како би се трговци одвратили да чине злоупотребе права потрошача. С тим у вези, кандидат указује да је Директивом ЕУ 2005/29 прописана општа забрана непоштеног пословања (чл. 5. ст. 1), а државама чланицама је препуштено да прописивањем адекватних санкција обезбеде поштовање њених одредаба (чл. 13). Те санкције су разнолике, при чему су најчешће ретрибутивне санкције, а у неким правним системима се примећује тенденција усвајања санкција које ће погађати уговоре који су резултат непоштеног пословања (аутоматска ништавост). Такође, у појединим државама чланицама су предложени нови правни механизми заштите потрошача од непоштеног пословања. Ти механизми имају карактер реститутивних санкција чија је сврха уклањање последица наношења штете услед непоштеног пословања трговца, односно повраћај у пређашње стање, али и грађанскоправних санкција, чији је циљ поправљање нанете материјалне или нематеријалне штете.

Кад су у питању санкције поводом неправичних уговорних одредаба, Мићовић указује да је одредбама чл. 6 и 7. Директиве ЕУ 93/13, обезбеђена двострука заштита потрошача од неправичних уговорних одредби, и то превентивна заштита колективних интереса потрошача и реактивна заштита индивидуалних интереса потрошача. С једне стране је прописана обавеза држава чланица да предвиде адекватна и ефикасна средства у циљу спречавања редовног уговарања неправичних одредаба у потрошачким уговорима, док су са друге стране прописане правне последице које настају због неправичних уговорних одредби. Наиме, Директивом је предвиђено да неправична уговорна одредба неће обавезивати потрошача, а да ће закључени уговор и даље обавезивати уговорне стране, ако може да опстане без неправичне одредбе. Ова правно неутрална формулација о необавезујућем дејству неправичне уговорне одредбе је прихваћена због различитих концепција ништавости неправичних уговорних одредаба које су усвојене у појединим националним законодавствима пре усвајања Директиве ЕУ 93/13. С тим у вези, правне последице (санкције) неправичности, кандидат је анализирао имајући у виду постојање различитих режима ништавости неправичних уговорних одредаба и начина попуњавања празнина насталих поништењем појединих неправичних уговорних одредаба.

Глава V носи назив „Процесноправни оквир заштите потрошача (стицалаца тајм-шеринга)“ (стр. 162-229). Овај део рада је у функционалној вези са Главом III докторске дисертације која носи наслов „Материјалноправни оквир за функционисање тајм-шеринга и заштиту потрошача“. Тиме је кандидат заокружио анализу правила која су у функцији заштите потрошача, јер се, као што то кандидат истиче, само комбинацијом материјалноправних и процесноправних правила може обезбедити ефикасна заштита потрошача. То је потврђено и одредбама 13. и 14. Директиве ЕУ 2008/122, којима је прописана обавеза државама чланицама да обезбеде ефикасан систем судске, вансудске и управне заштите потрошача, како би се обезбедила заштита потрошача у остваривању права загарантованих овим упутством (предуговорно информисање, забрана авансних плаћања, одустанак од уговора, право на препродају, право на размену).

Кандидат наводи да је у домаћем праву судска заштита потрошача у поступку пред државним судовима још увек редовни метод правне заштите. Таква заштита може бити индивидуална и колективна и остварује се у грађанском парничном поступку. Заштита индивидуалног правног интереса потрошача у поступку пред судом, спроводи се у складу са општим правилима садржаним у Закону о парничном поступку и посебним правилима предвиђеним у Закону о заштити потрошача. Према одредбама Закона о заштити потрошача, потрошачки спор је сваки спор који произилази из уговорног односа потрошача и трговца, на који ће се примењивати одредбе општег парничног поступка, осим уколико спорови настану услед смрти, телесне повреде или оштећења здравља лица, из пружања здравствених или правних услуга и услед преноса права на непокретностима. У погледу последњег ограничења *ratione materiae*, законом није одређено шта се тачно подразумева под преносом права на непокретностима, па се може поставити питање да ли оно важи и за спорове који настану између трговца и потрошача поводом тајм-шеринга који за предмет има непокретну ствар. Кандидат аргументовано закључује да одговор треба да буде одречан из више разлога. Прво, у случају тајм-шеринга не преноси се право својине на ствари, већ само право на временски подељено коришћење ствари. Својина на ствари остаје на страни даваоца тајм-шеринга. Друго, успоставља се однос између два лица, а не лица и ствари, јер потрошач има право, а трговац обавезу да му омогући да у оквиру одређеног или одредивог

временског интервала користи непокретност. Треће, стицање права коришћења није условљено одређеношћу смештајне јединице (покретне или непокретне ствари), па се то право не може ни односити на ствар, чак и кад уговор има за предмет непокретност која је прецизно одређена. Четврто, у важећем Закону о заштити потрошача нису предвиђена никаква ограничења *ratione materiae*, а у случају сукоба одредби Закона о заштити потрошача и Закона о парничном поступку, примењиваће се одредбе Закона о заштити потрошача у складу са максимумом *lex specialis derogat legi generali*.

Након анализе индивидуалне судске заштите потрошача, кандидат посебну пажњу посвећује питању колективне заштите потрошача. С тим у вези, служећи се примерима из судске праксе који се односе на тајм-шеринг, кандидат анализира удружне и групне тужбе као механизам колективне заштите потрошача, као и поступак заштите колективних права и интереса потрошача.

Питање вансудске заштите права потрошача кандидат анализира имајући у виду нормативни оквир за вансудско решавање потрошачких спорова на нивоу ЕУ, струковна правила о заштити стизалаца тајм-шеринга, улогу европских потрошачких центара у вансудском решавању потрошачких спорова, као и решења која су поводом овог питања усвојена у нашем праву. С тим у вези, кандидат наводи да је вансудска заштита права потрошача у домаћем праву обезбеђена применом одредби Закона о заштити потрошача и сходном применом одредаба Закона о арбитражи и Закона о посредовању у решавању спорова, као и применом других прописа којима се уређује вансудско решавање спорова. Могућност вансудског решавања спорова као начина ефикасне заштите потрошача, била је предвиђена у свим прописима који су с тим у вези донети, укључујући и важећи Закон о заштити потрошача. Међутим, кандидат истиче да у претходним законским текстовима ово питање није регулисано на један целовит начин, већ сумарно, најчешће у једном или неколико чланова, што није било у складу са савременим регулисањем овог питања у компаративном праву.

Поред судске и вансудске заштите, кандидат указује да су у оквиру држава чланица ЕУ развијени и различити модели управноправне заштите потрошача, која све више добија на значају и донекле постаје супститут улоге суда. Управноправна заштита потрошача (стизалаца тајм-шеринга) је комплементарна са судском, а њена ефикасност зависи од простора и улоге која се даје управи да делује у том циљу. Правни оквир за остварење те заштите

одређен је правилима која су садржана у Закону о заштити потрошача и регулативи ЕУ, са којом наши прописи морају да буду усклађени, али и онима која су настала као резултат деловања струковних организација, а битно утичу на постизање ефикасне заштите стицалаца тајм-шеринга.

Напоследку, кандидат, кроз исцрпну анализу поткрепљену примерима из судске праксе, говори о заштити стицалаца тајм-шеринга у случају прекограничних спорова. Будући да тајм-шеринг спада у групу потрошачких уговора са страним елементом, кандидат наглашава да је за процесноправну заштиту потрошача од посебне важности питање судске надлежности и меродавног права. У интересу потрошача је да спор решава пред домаћим судом, а да би се то обезбедило, неопходно је да се предвиди посебан режим судске надлежности који би био примерен потрошачима као слабијој уговорној страни. Међутим, у домаћем Закону о решавању сукоба закона са прописима других земаља, потрошачки уговори нису издвојени од осталих врста уговора, нити су предвиђена посебна правила о одређивању меродавног права или о надлежности судова за решавање спорова који из њега проистекну. Ово је потпуно разумљиво ако се узме у обзир да је овај закон донет пре више од тридесет година, а да се потрошачко право у међувремену развило у посебну грану права, што је довело до потребе да се потрошачима пружи посебна правна заштита. Због тога је још 2011. године усвојен Нацрт Закона о међународном приватном праву, у којем је посебна пажња поклоњена потрошачким уговорима, како у погледу одређивања меродавног права, тако и у погледу међународне судске надлежности. Одредбе о овим питањима су свеобухватне, систематизоване и потрошачима обезбеђују виши степен предвидивости и правне сигурности. Нацрт Закона о међународном приватном праву је инспирисан решењима предвиђеним у праву ЕУ, Хашким конвенцијама и најновијим националним законима међународног приватног права. У Нацрту су, између осталог, садржана и решења Уредбе ЕУ бр. 44/2001 од 22.12.2000. године о надлежности, признању и извршењу пресуда у грађанским и трговачким стварима (Брисел I) и Уредбе ЕУ бр. 593/2008 од 17.06.2008. године о меродавном праву за уговорне обавезе (Рим I).

На крају, у **Закључку** (стр. 230-240), кандидат указује на основне идеје свог рада. С обзиром на природу и свеобухватност теме коју је кандидат детаљно обрадио, у Закључку се у најопштијим цртама исказују најважнији

ставови кандидата. У том смислу, кандидат даје одговарајуће предлоге за побољшање свеукупне правне заштите потрошача.

6. Научни резултати докторске дисертације

Кандидат Андреј Мићовић је на основу свеобухватне и врло детаљне анализе сложеног предмета своје докторске дисертације дошао до бројних научних резултата значајних за Потрошачко, Туристичко и Привредно право, праксу домаћих судова и одговарајућих управних органа. С тим у вези, потребно је посебно нагласити следеће научне резултате до којих је кандидат дошао:

1. Процес развоја тајм-шеринга и његовог коначног формирања као модерног туристичког уговора (производа) ни до данас није завршен. Садржинске промене, које су инициране у пракси, а потом прихваћене и правно уобличене у прописима, допринеле су појави различитих термилошких и појмовних одређења тајм-шеринга и уговорних страна.

Термини који су се користили или се данас користе за означавање тајм-шеринга су бројни, садржински, у правном смислу речи, различити, с тим што се углавном изводе од речи својина (власништво) и коришћење. Опредељење за одређени термин, изражено у прописима или теорији, указује и на став о правној конструкцији тајм-шеринга, тј. да ли се ради о реалном или консесуалном уговору, да ли се закључењем уговора стиче стварно или неко друго право имовинске природе, да ли уговор има стварно-правно или облигационо-правно дејство.

Као последица неадекватног термилошког одређења тајм-шеринга у домаћем праву (уговор о временски подељеном коришћењу непокретности), који није у складу са значењем које тајм-шеринг има према одредбама Директиве ЕУ 2008/122 (уговор о временски подељеном коришћењу смештаја за ноћење), изван поља правне заштите остали су носиоци права на временски подељено коришћење покретних ствари, што представља битан пропуст домаћег законодавца.

Појмовном одређењу потрошача (стицаоца тајм-шеринга), под којим се према одредбама Закона о заштити потрошача и Директиве ЕУ 2008/122 подразумева свако физичко лице које поступа ван оквира своје струке, пословне

делатности, заната или професије, може се приговорити из више разлога. Прво, стицалац тајм-шеринга може бити како физичко, тако и правно лице. Друго, стицалац тајм-шеринга се може правом користити сам, али може и овластити друго физичко или правно лице да користи поједине временске јединице, па би требало увести термин „други корисници тајм-шеринга“, под којим би се подразумевало свако лице у чију корист стицалац тајм-шеринга уступа своје право коришћења. Треће, с обзиром на решења из појединих директива, под појам потрошача требало би да се подведу и предузетници уколико уговор не закључују већински у пословне сврхе.

2. Као битни елементи уговора о тајм-шерингу, који проистичу из усвојених правних прописа на нивоу ЕУ и код нас, могу се уочити битни елементи тајм-шеринга, захваљујући којима се он развија и постоји као *sui generis* правни посао. То су: а) предмет уговора – право временски подељеног коришћења ствари; б) виšekратност престације; в) рок трајања; г) накнада.

Наш законодавац, одступајући од Директиве 2008/122, предвиђа да се уговор може прећутно продужити. То би значило да се уз помоћ конклюдентних радњи важење ранијег уговора може продужити под истим условима ако из уговора или из околности не проистиче да друга страна није хтела продужење важења уговора (узанса бр. 36 ОУЗ), као и да би уговор могао да производи дејство све док га једна од уговорних страна не откаже уз примерени отказни рок.

Иако се у Закону о заштити потрошача даје могућност прећутног продужења уговора, то, ипак, није правно могуће. Ово зато што се о закључењу (продужењу) уговора конклюдентним радњама може говорити само у вези са неформалним уговорима. Међутим, тајм-шеринг, на основу закона, спада у групу формалних уговора. А, за такве уговоре важи опште правно правило (постоје изузеци који не би могли да се примене на тајм-шеринг) према коме захтев закона да уговор буде закључен у писменој форми важи и за све доцније измене или допуне уговора (чл. 67. ст. 2. ЗОО).

3. Тајм-шеринг је посебан, *sui generis* уговор, који има елементе и других познатих уговора, али ти елементи нису од значаја за одређење природе овог уговора. Ово зато што се природа уговора може одредити једино тако што ће се утврдити која је то основна обавеза (ради се о обавези која чини уговор смисленим, без које уговор не би био закључен) или карактеристична

престација која произилази из уговора. Када се ради о тајм-шерингу онда постоји само једна основна обавеза (да се потрошачу омогући право временски подељеног коришћења ствари), док су друге пратећег, односно акцесорног карактера.

4. Закључењем уговора титулар тајм-шеринга не стиче право својине или сусвојине, нити до тога долази у фази извршења уговора, већ право да захтева да му се омогући право коришћења смештајне јединице. Право временски подељеног коришћења може да поприми апсолутно дејство (тима се приближава стварном праву), ако је прописима предвиђен његов упис у земљишне књиге или неке друге регистре (на пример, у Шпанији, Португалији, Италији), али то и даље не мења његову правну природу имајући у виду основну обавезу која из уговора проистиче, а то је омогућавање права коришћења уговорене ствари. То се најочигледније може видети на примеру флексибилних облика тајм-шеринга који се не односе на било коју специфичну непокретност. Чак и ако би, хипотетички, један туристички објекат у оквиру мреже туристичких објеката истог даваоца тајм-шеринга престао да постоји, право коришћења би се и даље могло остваривати на тим другим објектима.

5. Оно што разликује тајм-шеринг од осталих уговора је што су императивним правним правилима, ради заштите потрошача, успостављена бројна ограничења принципа аутономије воље. У том циљу су дефинисана правила којима се уређује: обавеза предуговорног обавештавања, право потрошача на одустанак од уговора, форма и садржина уговора, забране аванског плаћања и гаранције за случај неспособности плаћања, понашање у складу са кодексом добре пословне праксе. Особеност тајм-шеринга се огледа у томе што је ограничење слободе уговарања извршено тако што је одређено да сагласност воља није више довољан елемент за детерминисање садржине и дејства уговора. Поред тога, уведена су још два елемента у виду обавезне предуговорне изјаве трговца и права потрошача да у оквиру одређеног рока изјави да одустаје од уговора. Тиме је, када се ради о тајм-шерингу, традиционални концепт закључења уговора, који је стриктно везан за понуду и прихват понуде, модификован у концепт продуженог закључења уговора.

6. У погледу начина закључења уговора, основно је правило да се уговор закључује у писменој форми, на папиру или другом трајном носачу записа, обавезно на српском или другом језику уколико се уговорне стране тако

договоре, у онолико примерака колико има уговарача. Ради се о законској форми, али не и о конститутивној форми (форма *ad solemnitatem*), чије би непоштовање, према општим правним правилима, имало за последицу ништавост уговора, јер се из Закона о заштити потрошача и смисла његових одредби такав закључак не може извести.

У овом смислу став је заузела и *Acquis* група: основни циљ који се захтевом у погледу форме жели постићи је обезбеђење да потрошач буде ваљано информисан и да при том добије копију уговора у писаној форми или на другом трајном медијуму. Треба узети да се не ради о захтеву форме *stricto sensu*, већ више о правилу које је комплементарно обавези предуговорног информисања. Повреда захтева формалности не утиче на пуноважност уговора већ производи исте правне последице као и повреда обавезе предуговорног информисања. Те последице се огледају у продужењу рока за одустанак од уговора.

7. Тајм-шеринг, као и сваки други двострани уговор, рађа одређена права и обавезе за уговараче, трговца (даваоца тајм-шеринга) и потрошача (стицаоца тајм-шеринга), које настају након истека рока за Међутим, тајм-шеринг има своје посебности, по којима се разликује од других двостраних уговора. А, то је да за трговца, и пре закључења уговора, настаје генерална обавеза предуговорног обавештавања од чијег испуњења у великој мери зависи судбина предуговора односно уговора који закључи са одређеним потрошачем. Што се тиче уговорних обавеза, оне настају за уговараче тек по протеку рока за одустанак (ако потрошач одустане од уговора, престају обавезе уговорних страна да изврше односно закључе уговор, зависно од тога да ли је претходно између њих закључен уговор или предуговор). Током тог периода трговцу се изричито забрањује да захтева од потрошача било каква плаћања и извршење било које друге обавезе у вези са закљученим уговором. У вези са трговцем не постоји слична изричита забрана. Међутим, ни за њега не настају никакве обавезе током тог периода, а ако се деси да пружи услуге, потрошач неће бити дужан да их плати.

8. Тенденције на нивоу ЕУ које су усмерене ка обезбеђивању што ефикасније, експедитивније и свеобухватније процесне заштите потрошача, препознате су и од стране нашег законодавца. Иако се у Закону о заштити потрошача више не спомиње ограничење у погледу вредности потрошачког

спора, задржано је ограничење у погледу вредности спора за вансудско решавање потрошачких спорова, од 500 000 динара. Међутим, та лествица је исувише ниско постављена, имајући у виду велику вредност тајм-шеринг трансакција. Тиме би стипендијација тајм-шеринга *de facto* остала без могућности да своја права заштите вансудским путем и били принуђени да спорове решавају у скупим и дугим судским поступцима. Због тога је потребно додатно подићи прописани лимит, посебно у светлу комунитарних тенденција да се и у споровима мале вредности вишеструко подигне горња граница вредности спора, а све у циљу обезбеђивања што ефикасније, експедитивније и свеобухватније процесне заштите потрошача.

Кад је у питању управноправна заштита потрошача, може се закључити да органи управе у нашем праву имају надзорну улогу и могућност покретања поступка пред судом, али не и могућност непосредног санкционисања трговца, што се сматра ефикаснијим моделом заштите. Другим речима, у нашем праву су надлежности супервизије и санкционисања подељене између органа управе и суда. То се оправдава чињеницом да независно судство умањује могућност пристрасности органа управе, односно проблема који се у теорији често означава појмом „заробљавање регулатора“. Ипак, уколико на нивоу ЕУ буде уведена институција специјализованог омбудсмана за тајм-шеринг и усвојен систем лиценцирања, органи управе ће свакако имати већу улогу у заштити стипендијација тајм-шеринга, која ће се, између осталог, огледати и у могућности санкционисања трговаца.

То би подразумевало и прописивање обавезе лиценцирања трговаца који се баве пословањем у вези са тајм-шерингом. Омбудсман би имао надлежност у издавању лиценце уколико су испуњени сви претходни услови за обављање пословања, а уколико трговац не поступа у складу са правним прописима, омбудсман би имао могућност изрицања упозорења или казне, а као крајњу меру и одузимање лиценце. Тако би се на најбољи начин обезбедила заштита стипендијација тајм-шеринга и примена одговарајућих прописа, док би управноправна заштита постала адекватан супститут скупог, а често и неефикасног судског заштити.

9. На пољу међународноприватноправне заштите потрошача у нашем праву је потребно донети нови Закон о међународном приватном праву и створити претпоставке за заштиту стипендијација тајм-шеринга у прекограничним

споровима. У важећем Закону о решавању сукоба закона са прописима других земаља, поред тога што нису посебно издвојена правила о одређивању меродавног права код потрошачких уговора, није имплементирана ни одредба чл. 12. Директиве ЕУ 2008/122, нити је она садржана у Нацрту Закона о међународном приватном праву, као ни у Закону о заштити потрошача. У недостатку изричитих одредби, Законом о решавању сукоба закона са прописима других земаља је прописано да ће се правне празнине попуњавати сходном применом одредаба и начела тог закона, начела правног поретка Републике Србије и начела међународног приватног права (чл. 2). Одредбама Закона о решавању сукоба закона са прописима других земаља је предвиђено да ће се за све друге уговоре који нису посебно издвојени као меродавно право примењивати право места где се у време пријема понуде налазило пребивалиште, односно седиште понудиоца (чл. 20. ст. 1. тач. 20), а за уговоре који се односе на непокретности искључиво је меродавно право државе на чијој се територији налази непокретност. То би довело потрошача као слабију уговорну страну у веома неповољан положај, те је стога потребно да се донесе нови закон о међународном приватном праву чији би текст био усаглашен са решењима садржаним на нивоу ЕУ.

7. Применљивост и корисност резултата у теорији и пракси

Тема која је обрађена у докторској дисертацији до сада није непосредно у раду оваквог обима обрађивана у нашој правној теорији. Дисертација кандидата значајно доприноси развоју правне науке у овој области кроз: квалитетну синтезу релевантних међународноправних и националноправних решења; аргументована и научно утемељена тумачења бројних правила међународног и домаћег права, као и одлука међународних, иностраних и домаћих судова и других органа; оригиналне ставове и закључке које кандидат одлучно и аргументовано заступа и који дају снажан печат овој дисертацији, а који би могли значајно утицати на нашу правну теорију и представљати драгоцене смернице домаћим судовима и осталим органима јер треба очекивати да ће законско уређење тајм-шеринга пратити и његов развој у домаћој пракси.

8. Начин презентирања резултата научној јавности

Резултати докторске дисертације презентоваће се путем излагања на научним скуповима у Србији, али и у иностранству, на скуповима који се организују на годишњем нивоу од стране Међународног форума туристичких заступника, као и на другим скуповима где за то постоји интересовање, не само научне јавности, него и судских и управних органа, као и путем објављивања научних радова у домаћим и иностраним часописима и зборницима. У току академске 2013/14. године, кандидат је већ подносио извештај и бранио резултате обављеног научно-истраживачког рада у функцији израде докторске дисертације на Правном факултету Слободног Универзитета у Берлину, под менторством проф. др Кристијана Армбруестера.

III ЗАКЉУЧНА ОЦЕНА КОМИСИЈЕ

Комисија је једногласна у оцени да је докторска дисертација кандидата Андреја Мићовића под називом „Тајм-шеринг и са њим слични и повезани уговори“ подобна за јавну одбрану.

IV Предлог Комисије

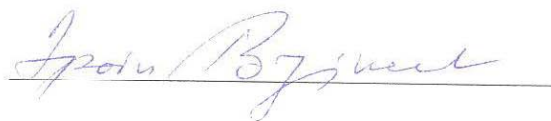
На основу изнете оцене рада, Комисија сматра да докторска дисертација кандидата Андреја Мићовића под називом „**Тајм-шеринг и са њим слични и повезани уговори**“ у потпуности испуњава услове за јавну одбрану и предлаже Наставно-научном већу Правног факултета Универзитета у Крагујевцу да прихвати овај Извештај и одобри јавну одбрану докторског рада.

Крагујевац - Ниш,

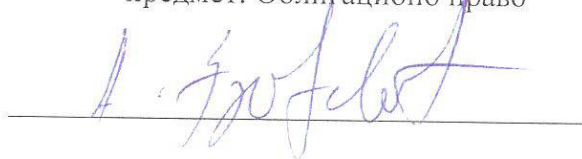
Чланови Комисије:

20. април 2015.

проф. др Драган Вујисић,
ванредни професор Правног Факултета
Универзитета у Крагујевцу,
ужа научна област: Привредноправна,
предмет: Привредно право

проф. др Ненад Ђурђевић
редовни професор Правног факултета
Универзитета у Крагујевцу,
ужа научна област: Грађанскоправна,
предмет: Облигационо право

проф. др Милена Јовановић Zattila
редовни професор Правног факултета
Универзитета у Нишу
ужа научна област: Трговинскоправна,
предмет: Трговинско право

